

n.registrator@regeringskansliet
camilla.kullmer@regeringskansliet.se

Ds 2016:27 Frågor kring 2009 års renskötselkonvention

Inledning

Departementsskrivelsen behandlar frågor relaterade till 2009 års renkonvention med syfte att reglera gränsöverskridande renskötsel i Sverige och Norge.

Synpunkter

Både Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund anser det vara angeläget att en konvention snarast bör träda i kraft (s.26) enligt föreliggande skrivelse. Förutsatt att de samiska parterna på svensk sida ställer sig positiva till detta finner Umeå universitet ingen anledning att ifrågasätta ett fokus på att finna lösningar som är inriktade på att få till stånd ett avtal utan omförhandling av konventionen. Icke desto mindre finns det aspekter som vi menar förtjänar att beaktas vidare.

Ända sedan 2005 har Sverige och Norge varit utan ett avtal mellan staterna om hur den gränsöverskridande renskötseln får bedrivas i respektive land. Utredningsuppdraget, som innefattade att utreda och analysera rättsliga frågeställningar angående 2009 års konvention om gränsöverskridande renskötsel, att analysera den samiska arbetsgruppens förslag till ändringar i konventionen samt lämna lagförslag var därför välkommet. Att få till stånd ett avtal som skapar långsiktigt hållbara och förutsägbara regler för bedrivandet av renskötsel över nationsgränserna ser vi som viktigt.

I kapitel 3 bedömer utredaren att konventionen är förenlig med samernas självbestämmanderätt trots att inte alla samebyar tillstyrkt konventionens omfördelning av renbetesmarker. Konventionen är förenlig med folkrätten då samerna i stor utsträckning varit delaktiga i processen att arbeta fram förslaget. Vissa samebyar gett uttryck för oro över konventionens effekter på renskötseln vilket bör tas på allvar (s.34; s.91). De samarbetsavtal som kan tecknas mellan samebyar och renbetesdistrikt är inte garanti för en säker lösning. Utredaren berör Mattias Åhréns argument att samerna i särskilt hög grad är beroende av sina markrättigheter men menar att det inte finns stöd för att det utgör hinder för expropriation. När det gäller renskötseln är markrättigheterna synnerligen centrala, då det i realiteten inte går att finna ersättningsmarker. Då renskötselns betesmarker successivt har inskränkts och samebyarna idag utsätts för press från olika håll vad gäller betesmarkernas användning bör detta betraktas som centralt. Utredarens argument att de ingrepp det i detta fall rör sig om sker till förmån för andra samer och inte externa exploatörer kan därmed inte självklart ses som positivt.

Utredarens diskussion i kapitel 4 att urminnes hävd eller sedvana för en sameby inte påverkas av att betesrätten genom konventionen överförs till ett norskt renbetesdistrikt är viktig. Bedömningen att renskötarna från svensk sida kan tillgodoräkna sig de norska samernas bruk är central, då ett motsatt förhållande allvarligt skulle riskera att undergräva de renskötande samernas markrättigheter. Likaledes är utredarens bedömning att äldre domar rörande sedvanerättens omfattning allttjämt gäller och är av stor betydelse. I annat fall är det problematiskt att förslaget till ny konventionslag endast

gäller renbete i Sverige och alltså inte reglerar förhållandena på norsk sida. En sameby i Sverige som anser sig förlora sedvaneområden på norsk sida har alltså inte möjlighet att kräva ersättning enligt expropriationsregler - om inte Norge instiftar en liknande lag. Det kan te sig paradoxalt om konventionen som ska reglera gränsöverskridande rensköttsel inte förmår att stärka de svenska samernas rättigheter till renbete (enligt sedvana) på norsk sida, medan norska samers rättigheter på svensk sida, etableras och skyddas. Konventionen tenderar således att bli ett ensidigt åtagande istället för ett ömsesidigt avtal. Detta förhållande bör ställas i relation till utredarens slutsats i kapitel 5 som säger att den omfördelning av betesmarkerna som konventionen innebär är motiverad av angelägna allmänna intressen.

I fråga om ersättningen för det ingrepp som konventionen innebär för samebyar och individuella renskötare, förespråkar utredaren i kapitel 6 att den ska ske enligt expropriationsregler. Det innebär att ersättning utgår med 125 procent av värdet på förlusten, och att förmånliga regler rörande rättegångskostnader för samebyn ska tillämpas. Båda dessa punkter är viktiga, dels att ersättningen är skälig, dels att reglerna vid domstolsprövning är förmånliga för renskötarna. Samtidigt ersätter inte alltid pengar förlorade betesmarker då - som påpekats ovan - marken i sig är så central och utsatt för inskränkningar. Således är det av vikt att avtalet tar sin utgångspunkt i samernas grundlagsskyddade rensköttselrätt och att samebyar som på svenskt område tvingas avstå betesområden med sedvana också ska få ersättning enligt expropriationsregler.

I likhet med utredaren vill vi därmed framhålla behovet av att avtalet endast utgör ett första steg på vägen mot att etablera ömsesidig förpliktelse för att samer ska kunna bedriva rensköttsel med utgångspunkt från sedvanerätt, urminnes hävd och domar. Det bör även innefatta möjligheter att omförhandla områdesprotokollen för de samebyar som påverkas negativt av konventionen.

Ärendets beredning

Umeå universitet har i sitt yttrande tagit utgångspunkt i de synpunkter som Vaartoe (Centrum för samiska studier vid Umeå universitet) har lämnat på remissen samt de synpunkter som inkommit från Statsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet. Yttrandet har beslutats av rektor Hans Adolfsson efter beredning och föredragning av kanslichef Jeanette Dareblom.

Hans Adolfsson
Rektor

Expedieras till:

n.registrator@regeringskansliet
camilla.kullmer@regeringskansliet.se

Registrator
Patrik Lantto
Camilla Sandström
Peter Sköld
Jeanette Dareblom